
„Voják mírové armády“ Emil Zátopek v proměnách času a literatury

Pouze šest studentů nejpokročilejší úrovně z letošní 54. Letní školy slovanských studií navštívilo přednášku „Velký český sportovec Emil Zátopek vypráví – a jiní vyprávějí o něm,“ kterou připravila autorská dvojice Prof. PhDr. Jana Hoffmannová, DrSc. a PhDr. Bohuslav Hoffmann, CSc. v rámci cyklu seznamování zahraničních studentů s velkými postavami českých dějin. Byť doba 50 let neznámá v historii skoro nic, pro dnešní zahraniční studenty byla možná tato výrazná postava českého sportu natolik neznámá a svým způsobem vzdálenější než třeba Karel IV., že zřejmě nevěděli, kam ji zařadit, a spíše dali přednost paralelní přednášce o ústavním a politickém systému ČR. Ovšem ti, kteří přesto na Emila Zátopka přišli, byli brzy vtaženi do dramatických osudů velkého sportovce žijícího sice v krásné zemi, leč bohužel v pitomé době. Mladým, kteří v komunismu nikdy nežili, se snad nemohlo dostat lepšího poučení o tom, jak to v takovém režimu chodí.

PhDr. Bohuslav Hoffmann, CSc. a Prof. PhDr. Jana Hoffmannová, DrSc.

Bohuslav Hoffmann seznámil zahraniční studenty s Emilem Zátopkem prostřednictvím pěti knižních portrétů, které o tomto vytrvalci vyšly v rozmezí bezmála 60 let a které jsou názorným příkladem jednak toho, jak se spolu se změnami politického režimu v každé době o Zátopkovi psalo jinak - od obdivu až po zatracení – a jednak názornou ukázkou, jak se proměňovala sama literatura. Přednášející hovořil vytříbenou češtinou, lehce, s humorem a pochopením a jako písemnou podporu své přednášky rozdál studentům vytištěné výňatky ukázek a citátů z probíraných knih; i když na tyto přednášky chodí zahraniční studenti té nejvyšší znalostní kategorie, muselo to pro ně být i tak dost těžké.

Slovní spojení „běhá jako Zátopek“ žije i po 50 letech, které uplynuly od jeho vítězství. Emil Zátopek - fenomén vytrvalostního maratónského sportu 20. století, přemožitel 18 světových rekordů, největší atletická osobnost světa té doby a zároveň průsečík složitých dějin tehdejší ČSSR, politických zvrátů v období studené války a v neposlední řadě objekt četných manipulací týkajících se Zátopkova běžeckého stylu v mezinárodním tisku i románové a sportovní literatuře včetně názorů na jeho politickou orientaci; to vše se pohybovalo na stupnici výrazů od slova „stroj,“ přes „nástroj“ až po „oběť režimu.“

Lektor studenty seznámil s životními osudy sportovce a zaměřil se také na okolnosti vzniku a stylu prezentovaných knih vyvíjejících se od politické propagandy až k autonomní moderní literatuře.

Výhradně jazykové a stylistické charakteristice jednotlivých publikací se v druhé polovině přednášky věnovala prof. Hoffmannová. Upozornila na typické soubory a okruhy slov zneužívaných k politické propagandě, omezenou slovní zásobu tehdejšího tisku, ve vybraných pasážích názorně objasnila, co je to formální a neformální styl, hovorový a sportovní slang, příznakové výrazy, parafráze a přirovnání, dialogy, přímá a nepřímá řeč a na několika příkladech ukázala, jak se hovorové, nespisovné, expresivní a slangové výrazy samy mění v průběhu desetiletí a jakým způsobem jsou v dnešní sportovní reportáži nebo povídce ze sportovního prostředí zastaralé výrazy nahrazovány moderním jazykem současnosti. Studenti, na které se hrnula jazykově vydatná přednáška plná odborných gramatických termínů, protože to prostě jinak nejde, se naplno pohroužili do textů a obtížnou duševní práci jim neulehčila ani poslední část přednášky - zde uvedené knihy, jak na několika příkladech ukázala prof. Hoffmannová, totiž odrážejí 60 let vývoje českého pravopisu, což je samostatná a obrovská kapitola jazyka.

„Je toho trochu víc,“ řekla s úsměvem prof. Hoffmannová, „ale vy si to jistě prostudujete ještě jednou v klidu...“ Přednáška, užitečná a svým způsobem nesnadná i pro rodilého Čecha, svou kvalitou a atraktivností rozhodně navedla zahraniční studenty na další, byť obtížné studium českého jazyka. Ale - jak se říká - kdo chce kam...
(Marie Kohoutová)